

Toldot | Waarom je echtgenoot bedriegen?

Schijn bedriegt: achter uiterlijk, woorden en daden kan een heel ander hart schuilgaan. Graaf dieper en kijk verder dan de eerste indruk, zowel bij de ander als bij jezelf. Parashat Toldot laat zien hoe Yakow en Esaw – en hun vader en moeder – hier ook al mee te maken hadden. Want, waarom bedriegt Rivkah haar echtgenoot door te doen alsof Yakow Esaw is?

Deze week ontmoeten wij opnieuw onze aartsvader Yitschak en zijn echtgenote Rivkah. Zij krijgen een tweeling: Esaw en Yakow. Esaw is behaard en wild en zijn broer Yakow is oprecht en studeert.

De zegen

Yitschak is inmiddels oud geworden en zelfs blind, vertelt de Torah. Hij voelt dat hij niet lang meer te leven heeft en hij wil zijn oudste zoon Esaw zegenen. Yitschak stuurt Esaw om te jagen en een lekkere maaltijd voor hem te bereiden om te kunnen eten en hem vervolgens te kunnen zegenen. Rivkah overheort het gesprek, maar vindt dat de jongste van de tweeling de zegen moet ontvangen. Yakow was immers een rechtschapen man en Esaw niet.

Terwijl Esaw op jacht is, stuurt Rivkah haar zoon Yakow naar Yitschak toe. Ze kleedt Yakow in Esaw's kleren en z'n handen en nek bedekt zij met geitenhuid, zodat hij op z'n behaarde broer lijkt. Yakow neemt een heerlijk gerecht mee voor zijn vader, bereid door niemand anders dan Rivkah zelf.

”Wat ben je snel terug!”, roept Yitschak verbaasd.
“G-d heeft mij geholpen”, antwoordt Yakow.

Yitschak voelt nattigheid. Het was namelijk niet de gewoonte van Esaw om G-d in zijn dagelijkse gesprekken te benoemen. Maar nadat Yitschak zijn ‘behaarde’ zoon gevoeld heeft en **zijn kleren** geroken heeft, zegent hij hem, Bereshiet 27-27:

ויגש וישק-לו וירח את-ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהוה

En hij (Yitschak) kwam dichterbij en hij kuste hem (Yakow) en hij rook de lucht van zijn kleren...

Ingewikkeld

Yakow is nog niet vertrokken of Esaw komt binnen met een jachtschotel, gekookt en gekruid precies zoals Papa het lekker vindt. De woede van Esaw is groot wanneer hij merkt dat zijn broertje hem voor is geweest. Hij smeekt zijn vader om hem alsnog te zegenen en maakt plannen om zijn broertje te vermoorden.

‘Kon Rivkah niet gewoon aan haar man uitleggen dat hij door zijn blindheid de verkeerde zoon voortrok?’

Wat een sensatie! En wat ingewikkeld allemaal! Kon Rivkah niet gewoon een normale discussie met haar man voeren en hem uitleggen dat hij door zijn blindheid de verkeerde zoon voortrok? Elke Jiddische Mama weet toch hoe ze dit soort zaken moet aanpakken! Waar dienen al die geheimzinnigheden en verkleedpartijtjes voor? Is de rechte weg niet het meest voor de hand liggend?

Het antwoord schuilt in de woorden *zijn kleren*, het Hebreeuwse woord בגדי (beḡadaw). De Talmud vertelt ons dat בגדי (beḡadaw) en בוגדי (boḡedaw) bijna dezelfde Hebreeuwse letters zijn, alleen de klinkers zijn anders, maar die staan niet in een Torah rol. Beide betekenissen kloppen: בגדי (Beḡadaw) betekent **zijn kleren** en בוגדי (boḡedaw) wordt vertaald met **zijn verraders**.

Kleding is niet alleen maar een stuk stof waarmee men zijn lichaam bedekt. Kleding kan tegelijkertijd een verrader zijn. Een bedelaar kan rondlopen in een chique pak, een crimineel in een politieuniform en een Zeeuws meisje in Volendamse klederdracht. Kleren verraden de man (en de vrouw).

Verrader wordt held

Maar wie zijn de verraders? En wie verraden zij? Heel simpel: het zijn de verraders van het Joodse volk.

Zoals bijvoorbeeld de heer Yosef Meshita (bron: Midrash). Wie was deze Yosef? Hij was een grote verrader van zijn eigen volk in de tijd van de verwoesting van de tempel door de Romeinen. Op het moment dat het Joodse volk ten onder ging, koos deze man om mee te doen met het leegplunderen van de tempel.

De Romeinen hadden hem nodig om de tempel als eerste te ontheiligen. Behalve dat zij geen idee hadden hoe zij de weg in de tempel konden vinden, waren ze ook nog behoorlijk bang voor de G-ddelijke aanwezigheid die daar zo sterk overheerste. Yosef mocht de weg banen en als beloning mocht hij van hun een voorwerp uit de tempel meenemen. Geen probleem! Yosef gaat naar binnen en komt met de gouden Menorah aanzetten.

“Nee!”, reageerden de Romeinen. “Dát gaat te ver. Zo’n groot en kostbaar voorwerp, dat kan niet. Ga terug Yosef en haal iets anders voor jezelf.” “Nee!”, zegt Yosef, “ik ga niet terug.” Er wordt hem veel geld beloofd, maar Yosef weigert. Hij stelt: “Is het niet genoeg dat ik één keer naar binnen ben gegaan? Moet ik nu nog een keer gaan?” De Romeinen martelen hem. Ze slaan spijkers door zijn lichaam en al schreeuwend roept hij: “Oy, dat ik de Schepper boos heb gemaakt!” Zo is hij gestorven, als een held...!

Wat is hier aan de hand? Hoe is Yosef veranderd van een verrader naar een held? Welk mechanisme is hier in werking gezet? Kijk naar de tempel en de gouden kandelaar. De tempel was doordrongen met de aanwezigheid van G-d. Op deze heilige plek heeft Yosef contact weten te maken met zijn Schepper, met zijn eigen ziel, met zijn oorsprong en zijn wortels. Daar heeft hij gevoeld dat hij Joods was en altijd zal blijven. Zijn Romeinse kleren en handelen waren alleen maar een oppervlakkige vertoning. Weliswaar had hij de huid en de kleren van Esaw; hij gedroeg zich als een Romein, maar dat was schijn en bedrog. *Diep binnenin was hij Yakow gebleven.*

Verbinding verbroken

We hoeven niet alleen 2000 jaar terug te kijken en de Midrash te lezen om dit fenomeen te bevestigen. Zoveel mensen die niets aan hun Jodendom deden, hebben door de eeuwen heen hun leven opgeofferd om niet voor een afgod te buigen. Ze aten niet kosher en ze vierden geen Shabbat. Ze hadden zich min of meer geassimileerd en de gewoontes van het land waar ze woonden overgenomen en hun Joodse gewoontes langzaam maar zeker vergeten. Maar toch op het moment suprême hebben zij zichzelf laten vermoorden om zelfs niet de schijn te geven dat ze in een afgod zouden geloven. Ze hadden ook kunnen buigen of een verklaring onder dwang kunnen afleggen en in hun hart trouw kunnen blijven aan G-d. Toch kozen zij voor de dood.

“De moeite om kosher te eten of Shabbat te vieren is toch veel geringer dan je leven op te offeren?”

Waar haalden ze de kracht vandaan? De moeite om kosher te eten of Shabbat te vieren is toch veel geringer dan je leven op te offeren? Dit is een denkfout, vertelt de eerste Lubavitcher Rebbe ons in zijn meesterwerk de Tanya. Als een Jood de Shabbat overtreedt, beseft hij niet dat hij daarmee zijn verbinding met G-d verzwakt. Als hij varkensvlees eet, dan weet hij dat dat niet mag, maar hij realiseert zich niet dat hij daarmee zijn relatie met zijn Schepper in het geding brengt. Maar als hij voor een afgod zou knielen? Ja, dan heeft hij zijn connectie met de Almachtige voorgoed verbroken.

Wat is dan de denkfout, hoor ik u zeggen. Het zit zo: iedere ziel is met G-d verbonden door middel van een heel dik touw. Een touw is gemaakt van heel veel kleine touwtjes die allemaal in elkaar gerold zijn. Het dikke touw is onze relatie met G-d. Dit touw bestaat uit 613 dunne touwtjes. Dat zijn de 248 geboden en de 365 verboden, samen 613.

Elke keer dat een overtreding plaats vindt, breekt een dun touwtje en verzwakt de connectie. Maar niet getreurd. Op het moment dat iemand tot inkeer komt, dan komt er een knoop in het losse touwtje en wordt de verbinding weer hersteld. Door de knoop is het touwtje bovendien korter geworden – en de verbinding is nog sterker dan in de oorspronkelijke situatie.

Je zou haast kunnen denken dat je eerst de overtreding moet begaan om op een nog hoger niveau te komen. Helaas werkt het niet zo. Iemand die met deze bedoeling in overtreding gaat zal heel moeilijk (maar niet onmogelijk) tot inkeer kunnen komen. We hebben het dus vooral over iemand die per ongeluk of omdat hij de verleiding niet kon weerstaan iets verkeerd heeft gedaan.

Achter de façade

Ook vandaag lopen mensen rond ‘in kleren die verraden’. Je ziet een jongen in gescheurde jeans en met een alternatief kapsel. Of je ziet een dame met iets minder kleding aan dan wellicht gewent. Niet alleen de kleding, ook de manier van spreken en handelen kunnen bedriegen. Want wat zit er binnen in? Wat zit er binnen jou? Een gouden hart? Een tere ziel? De mooiste gedachtes, de fijnste bedoelingen en de liefste zienswijze schuilen misschien achter jouw gezicht of mijn gezicht.

Laat je niet in de maling nemen! Spreek jezelf en anderen toe en richt je daarbij vooral tot het deel van de mens dat áchter zijn façades schuilt. Een bezoek aan de Klaagmuur of een ander ontroerend moment zal de valse kleren doen verdwijnen en de ware *jij* en *ik* laten opduiken.

Rivkah wilde dat de zegen van Yitschak niet alleen voor de Yakows, de rechtschapenen en de geleerden van toepassing zou zijn. Iedere ‘Yosef uit de toekomst’ die per ongeluk of met opzet, bewust of onbewust in de kleren van Esaw rondloopt – en zijn eigen wortels verraadt – heeft ook Yitschak’s zegen nodig. Deze mensen mogen niet buitengesloten worden. Vandaar dat Rivkah er voor koos om de zegen op een omslachtige manier te laten gebeuren.

Het leven is helaas niet altijd recht door zee. Soms moet je wat dieper graven en zoeken om de oppervlakkige (schijn)vertoningen weg te denken. Wat slim van onze Jiddische Mama Rivkah!

Shabbat Shalom!

Bracha Heintz

www.chabadutrecht.nl

*Gebaseerd op een les van Rav YY Jacobson.
Tekst: Bracha Heintz / Opmaak: Rianne Meijer*